povojnových rokov, ktoré poznačili prípravu súboru brideliovských štúdií významného českého hymnológa Antonína Škarku do tlače. Keďže časový plán prípravy publikácie sa kvôli nepriaznivým okolnostiam predlžoval, napokon znemožnil jeho konečnú realizáciu nastupujúci komunistický režim. Bolo treba čakať ďalších dvadsať rokov na priaznivejšiu spoločenskú situáciu... Aký to kontrast v porovnaní s možnosťami a podmienkami dnešných bádateľov!

Nadväzujúc na posledný príspevok môžeme s uspokojením konštatovať, že k 350. výročiu kancionála *Jesličky* bol s malým oneskorením zrealizovaný hodnotný edičný projekt. Zborník aktuálnych brideliovských štúdií vyšiel vo viac než vydarenej grafickej úprave, zahŕňajúcej kvalitnú obrazovú prílohu, s rozkladacou obálkou potlačenou z vnútornej strany farebnými reprodukciami niektorých strán kancionála Jesličky a sprievodnými textami. Čitateľ takto môže bezprostrednejšie vnímať grafickú úpravu Brideliovej tlače s jej sadzbou písmen a notovými typmi. Pri pohľade na zborník ako celok čitateľa istý čas prenasleduje otázka variability mena osobnosti, ktorej je venovaný. Autori príspevkov používali tvary Fridrich Bridelius, Fridrich Bridel alebo Bedřich Bridel v závislosti od zvoleného stupňa bohemizovania. Editori sa v tomto prípade vyhli zásahom v prospech historicky korektného tvaru Fridrich Bridelius, ku ktorému sa evidentne prikláňajú a prenechali riešenie tejto otázky v kompetencii autorov príspevkov. Krátka záverečná časť *Zprávy a recenze*, nadväzujúca na tematiku zborníka a na reálie súvisiace s pôsobnosťou Štátneho okresného archívu v Kutnej Hore, zrejme súvisí so zaradením zborníka do edičného radu tejto inštitúcie.

Peter Ruščin

Jan Baťa (ed.): Codex Kuttenbergensis. Kutnohorský kodex. Clavis monumentorum musicorum Regni Bohemiae (CMMRB). Series A I

Praha : Koniasch Latin Press, 2008, 242 s. ISBN 978-80-86791-21-0

Publikovanie kvalitnej kritickej edície považujeme v muzikológii vždy za mimoriadny počin.

Dvojjazyčnú, česko-anglickú edíciu Kutnohorského kódexu editora Jana Baťu vydal Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Prahe v spolupráci s Nadáciou pre dejiny kultúry v strednej Európe. Širokej odbornej a laickej verejnosti je v českom kontexte sprístupnený výnimočný hudobný prameň z konca 16. storočia, ktorý obsahuje jedenásť hlasovo kompletných polyfónnych omšových ordinárií pre 5 až 8 hlasov. Kutnohorský kódex sa zachoval v podobe zborovej knihy („chorbuch"). Väčšina autorov omší pochádza z okruhu cisára Rudolfa II. (Philippe de Monte, Carl Luython, Philipp Schöndorff, Jacob Regnart; Giorgio Flori bol v službách Ferdinanda Tirolského v Innsbrucku a Giulio Belli neopustil po celý

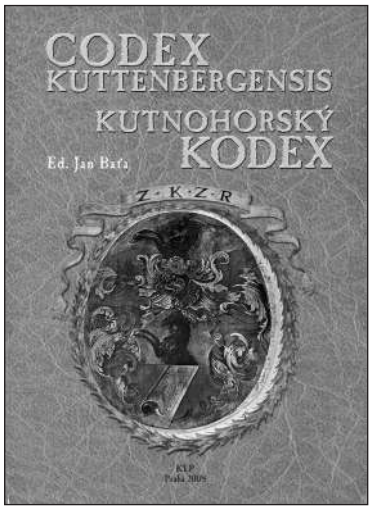

svoj život Taliansko), pričom repertoár prameňa dokumentuje vyspelé kultúrne pove-

domie českého meštianskeho mecenášskeho prostredia a jeho vzťah k panovníckemu dvoru. Z muzikologického hľadiska ide o jedinečný prameň. Je dokladom mimoriadnej umeleckej úrovne renesančného meštianstva v prostredí bohatého a významného stredočeského banského mesta Kutná Hora.

Editor Mgr. Jan Baťa, PhD. (správca knižnice, knihovník a vedecký pracovník Ústavu hudební vědy FF UK v Prahe) sa špecializuje na výskum hudobnej kultúry renesančných Čiech a hudby v Prahe koncom 16. a začiatkom 17. storočia. Za hlavný cieľ publikovania kódexu si vytýčil sprístupnenie tohto prameňa ďalšiemu výskumu a umožnenie zvukového znovuuvedenia jednotlivých skladieb.

Kritická edícia Kutnohorského kódexu je rozdelená na dve časti. Úvodná časť obsahuje faktografické spracovanie doteraz publikovaných poznatkov o kódexe (*Kutnohorský kodex ve světle dosavadní literatury*), podrobný opis (*Popis pramene*) a obsah rukopisu (*Obsah kodexu*). Samostatná podkapitola je venovaná postave Zikmunda Kozla z Rýzntálu, ktorý je v prípise kódexu na fóliu 1r označený za donátora rukopisu. Druhú časť tvorí samotná edícia Kutnohorského kódexu, ktorá je pripravená na základe detailnej porovnávacej analýzy rukopisu s európskymi tlačenými i rukopisnými materiálmi (*Seznam pramenů a literatury*) spolu so sprievodným komentárom s komparatívnym spracovaním prepisových variantov v závere každej omše.

Kutnohorský kódex je dnes uložený v zbierkach Českého muzea hudby v Prahe so signatúrou AZ 33 (261 papierových fólií, rozmery väzby: 575 x 435 mm, rozmery fólií: 560 x 415 mm). Do Českého muzea hudby bol získaný kúpou z pražského antikvariátu v roku 1955. V rámci detailného opisu prameňa je spracovaný opis väzby, kodikologická analýza zloženia pamiatky, rozbor donačného prípisu na prvom fóliu s problematikou datovania kódexu (1593 – 1598), datovanie filigránov a analýza pisárskych rúk (dve pisárske ruky; A: 1v-154r a B: 155r-261r). Zaujímavé je zistenie editora o zhodnom používaní papiera s niektorými rukopismi z prostredia Viedenského dvora (ÖNB 15948 – Philippe de Monte: *Missa sine nomine;* ÖNB 16194 – Giorgio Flori: *Missa super Ung jour l' amant et l' amie*). Aj keď analýza a porovnávanie pisárskych rúk kódexu nepriniesla jednoznačné určenie notátora (ako najbližší, ale nie zhodný, je určený rukopis Leonhardta Franza, ktorý sa prikláňa k notátorovi A), predostrela českej muzikologickej obci potrebu detailného paleografického rozboru zachovaných hudobných prameňov.

Samotný kódex obsahuje 11 polyfónnych omšových ordinárií, pričom je väčšina z nich písaná parodickou technikou. Prvé dve omše *Missa Septimi toni* (ff.1v-23r, neznáma predloha) a *Missa super Cara la vita mia* (ff. 24v-48r, zapísaná anonymne, predloha: madrigal G. de Wert) sú dielom Philippa de Monte (1521 – 1603), ktorý je autorom aj v poradí šiestej (*Missa Confitebor tibi Domine*, ff. 120r-154r, predloha: moteto O. Di Lassa) a ôsmej kompozície (*Missa sine nomine*, ff. 176v-195r, voľná kompozícia bez predlohy). Aj keď v prípade omší P. de Monte nejde o unikáty, *Missa Septimi toni* má v Kutnohorskom kódexe na rozdiel od ostatných porovnávaných prameňov zachované všetky hlasy. Už len vďaka tomuto jedinému faktoru je podľa slov editora tento kódex prvoradým prameňom pre výskum a analýzu Monteho omšovej tvorby. Skladatelia Philipp Schöndorff (1565/70 – ca 1617) a Giorgio Flori (ca 1558 – ca 1594) majú v rukopise po 2 omšové ordinária. Omše *Missa super La dolce vista* (ff. 68r-86r) a *Missa super Usquequo Domine* (ff. 195v-210r) Philippa Schöndorffa sú komponované podľa modelov madrigalov, chansonov a motet P. de Monteho.

Omše *Missa super Ung jour l' amant* (ff. 87r-119r) a *Missa super Ecco ch' io lass' il core* (ff. 155r-176r) od Giorgia Floriho vznikli podľa predlôh diel O. di Lassa a A. Striggia. Skladatelia Carl Luython (1557/58 – 1620, *Missa super Filiae Hierusalem*, ff. 49r-67r, predloha: P. de Monte), Jacob Regnart (1540/45 – 1599, *Missa super Poi che'l mio largo pianto*, ff. 210v-237r, predloha: P. de Monte) a Giulio Belli (cca 1560 – cca 1621,

Missa super Tanto tempore vobiscum sum, ff. 237v-261r, vlastná kompozícia) sú zastúpení jednou omšou. Repertoár rukopisu možno považovať za repertoár cisárskej rudolfínskej kapely. Štyria skladatelia kódexu (Philippe de Monte, Carl Luython, Philipp Schöndorff, Jacob Regnart) pôsobili na dvore Rudolfa II., Giorgio Flori bol v službách Ferdinanda Tirolského v Innsbrucku a vyrastal v prostredí viedenského cisárskeho dvora. Ako jediný v Čechách, prípadne v Rakúsku, nepôsobil Giulio Belli. Jeho dielo však bolo v Čechách známe.

Napriek pripísanému textu z fólia 1r, ktoré informuje o lokalizácii a donátorovi prameňa, nie je podľa editora isté, či bol kódex napísaný pôvodne priamo pre Kostol sv. Jakuba v Kutnej Hore. Keďže prameň obsahuje úzko vymedzený repertoárový okruh – omšové ordináriá vrátane *Agnus Dei*, do popredia sa dostáva otázka, či bol kódex naozaj písaný prvotne pre Kutnú Horu, ktorá bola koncom 16. storočia po Prahe druhým najvýznamnejším strediskom utrakvizmu v Čechách. Text *Agnus Dei* sa v utrakvistickej liturgii vyskytoval iba výnimočne, pričom katolíci boli v Kutnej Hore v menšine. Inventáre z kutnohorských kostolov dokumentujú síce vyspelosť vybavenia dobovou polyfóniou, s Kutnohorským kódexom sa ale spomínané položky nedajú stotožniť. Problém pôvodnej proveniencie rukopisu teda editor nepovažuje za definitívne vyriešený.

Samostatným problémom ostáva aj postava donátora kódexu Zikmunda Kozla z Rýzntálu (ca 1548 – 1598) z fólia 1r a súvislosť vytvorenia, prípadne darovania kódexu Kostolu sv. Jakuba v Kutnej Hore. Zikmund Kozel z Rýzntálu bol významým kutnohorským mešťanom. Pôvodne pracoval ako pisár a neskôr zastával v mestskej správe v Kutnej Hore vysoké funkcie (1586 – 1598). Finančná prosperita umožnila Kozlovi veľkorysú podporu školy pri Kostole sv. Jakuba, pričom bol v dobovej literatúre označovaný za patróna múz. Priame doklady alebo pramene (inventáre, pozostalosti) v súvislosti s vybavením svätojakubského chrámu, s Kozlovou činnosťou a Kostolom sv. Jakuba chýbajú.

Napriek nastoleným otázkam je kritická edícia vynikajúcou prácou, ktorá sprístupňuje reprezentatívny omšový repertoár českého cisárskeho dvora z konca 16. storočia v súvislosti s vyspelým kultúrnym povedomím jedného z najvplyvnejších a najbohatších miest českého kráľovstva – Kutnej Hory.

Výborné edičné vydanie kódexu je postavené na spracovaní prameňa Muzea české hudby AZ 33. Doplnené sú označenia hlasov, ktoré v kódexe chýbajú. Editor uskutočnil redukciu notových dĺžok v pomere 1 : 2. Opravené boli iba zjavné pisárske chyby (komparatívne tabuľky sú uvedené v závere každej omše spolu s porovnávanými prameňmi, uvedením predlohy, edíciami, pôvodnými kľúčmi, rozsahom hlasov a edičnými zásahmi) a editorské posuvky boli doplnené nad notovú osnovu. Podloženie textu rešpektovalo znenie prameňa, pričom výnimky sú zachytené v kritických poznámkach. Textové skratky a opakovaný text sú doplnené kurzívou.

Škoda, že súčasťou inak výnimočnej a mimoriadne kvalitne spracovanej kritickej edície nie je aj digitálna kópia prameňa (napríklad vo forme CD prílohy). Veríme, že v blízkej budúcnosti bude Kutnohorský kódex sprístupnený v rámci databázy www.manuscriptorium.com. Dúfame, že sa zrealizuje aj databáza pisárských rúk rukopisov polyfónnej hudobnej kultúry strednej Európy (na Slovensku je zaujímavou paralelou Kutnohorského kódexu Košický polyfónny zborník III z Východoslovenského múzea v Košiciach, ktorý t. č. spracúva A. Meščanová), ktorá bezpochyby pomôže identifikovať aj množstvo fragmentárne zachovaných materiálov.

Na základe výborného spracovania Kutnohorského kódexu sa každopádne mimoriadne tešíme na ďalšiu kritickú edíciu z dielne Jana Baťu, ktorou by mal byť v blízkej budúcnosti Benešovský kancionál.

Eva Veselovská